

L'ESGLÉSIA

UNITAT DIDÀCTICA

Autoria dels textos, correcció i adaptació:

Óscar Craviotto
Lluís Carles Domínguez
Carme Guardia
Josefina Jou
Elisabeth Lheure
Manuel Pérez
Francesc Torradeflot
Pere Vilaseca

©AUDIR Associació Unesco per al Diàleg Interreligiós
c/ Lledó, 11, 1er.
08002 - BARCELONA

©Escola Pia de Catalunya
Rda. Sant Pau, 80
08001 - BARCELONA

Data: febrer de 2014

Difusió gratuïta a través del web www.audir.org en format pdf

Disseny i maquetació: Alba Domínguez i Puig | <http://lallunacreacions.wordpress.com>

Disseny pòsters: Mercè Iglesias | www.merceiglesias.com, a la venda en llibreries

ÍNDEX

1. Orígens	1
2. L'edifici	2
3. Què s'hi fa dins una església ortodoxa?.....	5
4. Art, dins i fora les esglésies	7
5. Prop de casa teva!.....	10

1

2

3

4

5

6

7

8

A

B

C

D

E

F

G

H

I

1. ORÍGENS

Els temples ortodoxos es desenvolupen a partir de les basíliques romanes, que eren edificis rectangulars amb un absis que acollia l'altar. En alguns llocs encara conserven aquesta forma i en altres ha evolucionat cap a uns temples més quadrats amb una gran cúpula, altres creant múltiples cúpules i altres en cercles concèntrics al voltant d'una sala central. Encara que sigui dins d'una tradició cristiana anomenada ortodoxa podem veure l'existència de la diversitat.

Activitat 1. Cerqueu imatges d'esglésies ortodoxes de diferents indrets del món i contempleu la diversitat.

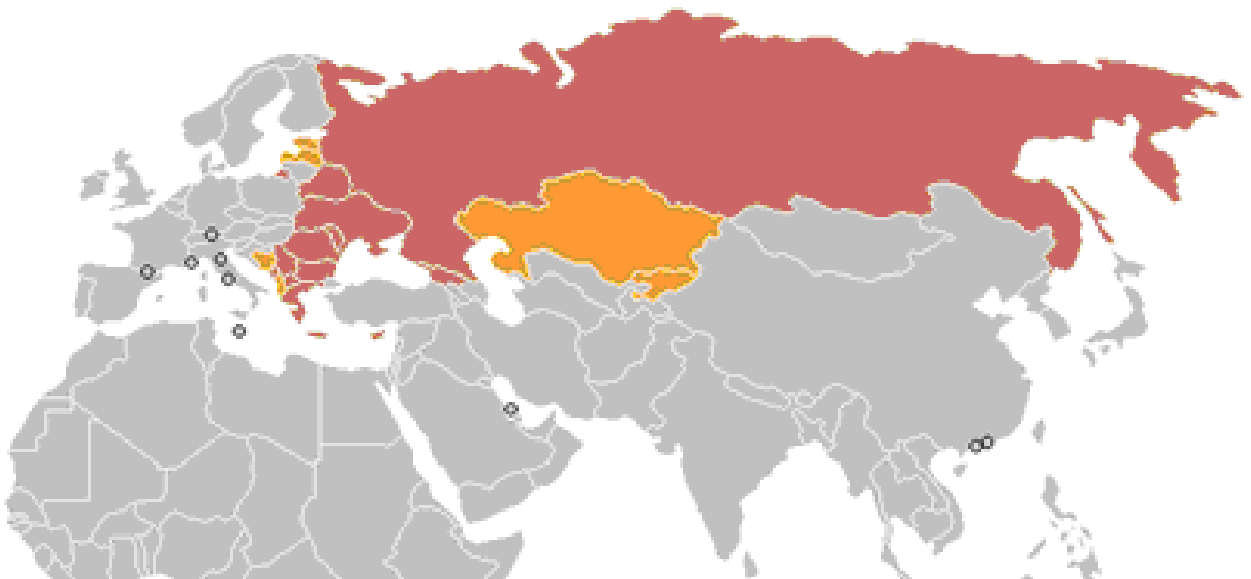
Activitat 2. En aquest mapa trobeu acolorits els països on predomina majoritàriament l'església ortodoxa. Us proposem que localitzeu aquest països i col·loqueu el número corresponent en el mapa:

1. Rússia
2. Grècia

3. Xipre
4. Macedònia

5. Geòrgia
6. Romania

7. Bulgària
8. Kazakhstan

2. L'EDIFICI

Observant la làmina de l'edifici, llegeix aquest text.

Quan un cristià occidental entra al temple ortodox per a la Litúrgia Divina es troba en un altre món.

La forma, decoració i ornaments no només estan sotmesos a una tradició, sinó que també tenen un significat propi. Després d'haver passat pel **nàrtex**, es troba a **la nau**, que no té forma rectangular sinó quadrada, i que està completament buida, a excepció d'alguns seients, destinats als malalts i febles. Quan alces el cap allí està el Crist Pantocràtor que et mira amb majestat des de dalt de la cúpula central. Més avall, sobre els murs, veiem les figures de monjos i la filera dels sants és com un marc que embolica a tota l'assemblea orant.

En el mur oriental, en canvi, s'alça una barrera, adornada d'icones: l'**iconòstasi**, que separa la nau del santuari. Al centre es troba una porta amb dues fulles als costats, dues portes laterals.

Al centre del **santuari** (que habitualment té forma d'absis semicircular), quan les portes santes estan obertes, els fidels poden veure l'altar de forma cúbica ricament adornat. Sobre ell es troba **la creu, els lampadaris i l'arca**, moltes vegades amb forma de temple, en el qual es preserva el pa consagrat durant l'Eucaristia. Però el que probablement no veuran és l'altre altar sobre el qual preparen **el pa i el vi eucarístics**.

Un típic temple ortodox, amb totes les seves **llums i espelmes i l'olor de l'encens** que ho penetra tot, es diferencia molt de l'atmosfera de la celebració a la qual està habituat un occidental. El temple és alguna cosa més que un lloc on es reuneix una assemblea en oració: és la imatge del cel a la terra. Si les parts baixes de la nau presenten el món visible, la **cúpula**, i també molt més la part en la qual es troba el santuari, són símbols del cel. Per al cristià occidental el temple ortodox suscita por, els ortodoxos en canvi, s'hi senten més a gust ja que la disposició és més senzilla. Quan els ortodoxos entren al temple fan una volta al seu voltant, besen les **icones** i encenen espelmes. També poden portar fins a la porta septentrional de l'iconòstasi un petit pa de forma rodona, anomenat "prosfora", és a dir, "ofrena" i donar-lo al diaca o ministre juntament amb una llista on es recorda als vius i als morts. L'atmosfera al temple ortodox està plena de devoció, però al mateix temps no és formal, sobretot gràcies al fet que en aquests temples no hi ha bancs posats en fileres.

Extret de <http://es.orthodoxbarcelona.com/?p=147>

Activitat 3. Completa el quadre següent, tenint en compte les seves parts. Els elements que hi trobem tenen un sentit i significat propi.

ESPAI	Elements que hi podem trobar	Què signifiquen?	Quadrants
Vestíbul (Nàrtex)			
Nau	<p>Els seients, els cors a dreta i esquerra.</p> <p>La trona del bisbe.</p> <p>L' Iconòstasi</p>		
Santuari			

Activitat 4. Relaciona alguns elements de l'edifici i el que intenten simbolitzar. Després fes una breu explicació justificant les relacions que has fet.

1	La llum dels canelobres sota la cúpula i les espelmes.		. La unitat de l'Església. El cos de Crist.
2	Trona del Bisbe.		. El moviment del fidel cap a Déu.
3	La progressió dels tres espais.		. La trobada entre el cel i la terra.

Activitat 5. Observa la Cúpula: explica quins elements et criden l'atenció i perquè?

Activitat 6. Com hem vist, l'edifici està dividit en tres parts principals. Explica quines persones tenen accés a cadascuna de les parts.

3. QUÈ S'HI FA DINS UNA ESGLÉSIA ORTODOXA?

Fonamentalment l'església és un espai de pregària i de celebració litúrgica. La Icona ocupa un lloc fonamental de testimoni visible d'allò invisible. La litúrgia se celebra els diumenges i és presidida per un sacerdot o un bisbe, assistit per un o més diaques. La litúrgia destaca per la seva solemnitat, la bellesa dels seus cants i l'estètica de les icones presents en el temple.

En les celebracions moltes vegades la gent es queda dreta participant en els cants.

Mireu aquest vídeo d'una celebració. Podem comentar el què observem.

<http://www.youtube.com/watch?v=QAai8TXLWb4>

És molt important en les celebracions litúrgiques ortodoxes el cant, nu, sense instruments. L'oració cantada per tota la comunitat constitueix l'essència de la celebració.

Activitat 7. Us proposem que escolteu algunes peces de música ortodoxa. Podeu tancar els ulls i deixar-vos portar. Després podeu parlar de: Com us heu sentit? Quins sentiments us ha provocat? Com podríeu expressar el que us ha suggerit?

Podríeu iniciar un diàleg sobre la relació que hi ha entre la música sagrada i l'experiència religiosa. És només qüestió de bellesa o hi ha alguna cosa més?

Aquí teniu alguns webs amb música interessant:

<http://www.youtube.com/watch?v=L1yd8Pitut6c> **Glory of byzantium**

Proposta de qualsevol CD amb música ortodoxa o de CD “Les Religions du monde”, d’Audivis, 1996, Paris, peces 23 a 26:

- 23: “Que les cieux se réjouissent, Mones de Zagorsk
- 24: “Chant de Noël”, Bielorússia, AA.VV.
- 25: “Akh Tagore H’Achire”, É. Daoud
- 26: “Otche Nach”, N. Rimski-Korsakov, Les Grandes Voix Bulgares

Es pot consultar vídeo i àudio sobre música ortodoxa a:

<http://liturgy.co.nz/greek-orthodox-music/2574> (8’36’’)

<http://www.youtube.com/watch?v=LGfceRkjr6k> (Salm 23(22), cant bizantí en castellà)

http://malankaraorthodoxchurch.in/index.php?option=com_zoom&Itemid=204&catid=2 (al-
guns en anglès)

<http://3saints.com/music.html>

<http://www.monasterechevetogne.com/index.php?taalkeuze=1> (Monestir belga de Chevetogne que fa un experiment de diàleg ecumènic cristià i té dues comunitats, una llatina gregoriana i l’altra de ritus ortodox – només d’obrir la pàgina sona la música que és sempre d’una excepcional bellesa)

4. ART, DINS I FORA LES ESGLÉSIES

Les arts ortodoxes estan totes al servei de la divina litúrgia. Aquest és el cas de l'arquitectura, amb les plantes en forma de creu i les voltes que evocuen el cel. No és pas diferent per a l'art figuratiu que s'expressa en els frescos, els mosaics i les icones sense oblidar els baixos relleus. En la tradició ortodoxa no trobarem ni estàtues ni imatges tallades seguint els preceptes de la llei de Moisès.

Contempleu i gaudiu d'aquest vídeo per preparar-vos per fer l'activitat 8.

<http://www.youtube.com/watch?v=BNMz9IjX1Lc>

(Música ortodoxa russa: himne als àngels i querubins. En aquest enllaç podem veure imatges bellíssimes d'esglésies ortodoxes russes)

Activitat 8. Localitzeu diferents fotografies d'esglésies i monestirs famosos d'arreu del món. Feu un mural on situeu les fotos.

Quines característiques trobeu en les construccions? Podeu fer una classificació per diferents criteris: situació geogràfica, materials emprats, esglésies o monestirs, tipus de planta, segons el tipus de cúpula...

Temples i monestirs ortodoxos.

- Jerusalem – L'Església del Sant Sepulcre.
- Mont Athos (Grècia)
- Santa Sofia (Istanbul, Turquia).
- Catedral de Sant Basili (Moscou, Rússia).
- Alguna de les esglésies de fusta, patrimoni de la UNESCO, que es troben a Rússia (<http://img-2005-06.photosight.ru/19/910825.jpg>).
- Sant Jordi (Lalibela, Etiòpia).
- Un exemple, força excepcional, d'església ortodoxa moderna (Wisconsin, Estats Units): http://en.wikipedia.org/wiki/Annunciation_Greek_Orthodox_Church
- Monestir Voronet de Romania, que forma part del patrimoni de la UNESCO a dins del conjunt d'Esglésies de Moldàvia (<http://whc.unesco.org/en/list/598/video>)
- <http://www.youtube.com/watch?v=g1SKGzKY7SE>
- Monestir Sucevita de Romania

Les icones són un altre aspecte de les manifestacions artístiques de l'Església ortodoxa. La icona vol ser reflex de la bellesa i la pregària, una trobada entre el món del que és humà, sensible, natural i temporal, amb el món diví, de l'eternitat. Es considera que les primeres icones van ser pintades per Sant Lluc i dedicades a la Verge. Aquest evangelista és, doncs, el primer pintor d'icones de l'Església i el patró dels pintors.

Dues icones molt conegudes són la "Mare de Déu de Vladimir" (cap el 1130) i la "Trinitat de l'Antic Testament", d'Andrei Rublev.

Activitat 9. Us demanem que en silenci o escoltant música ortodoxa contempleu aquestes imatges. Amb quins personatges es va inspirar? Què volia transmetre el creador? Havíeu vist abans alguna icona? On?

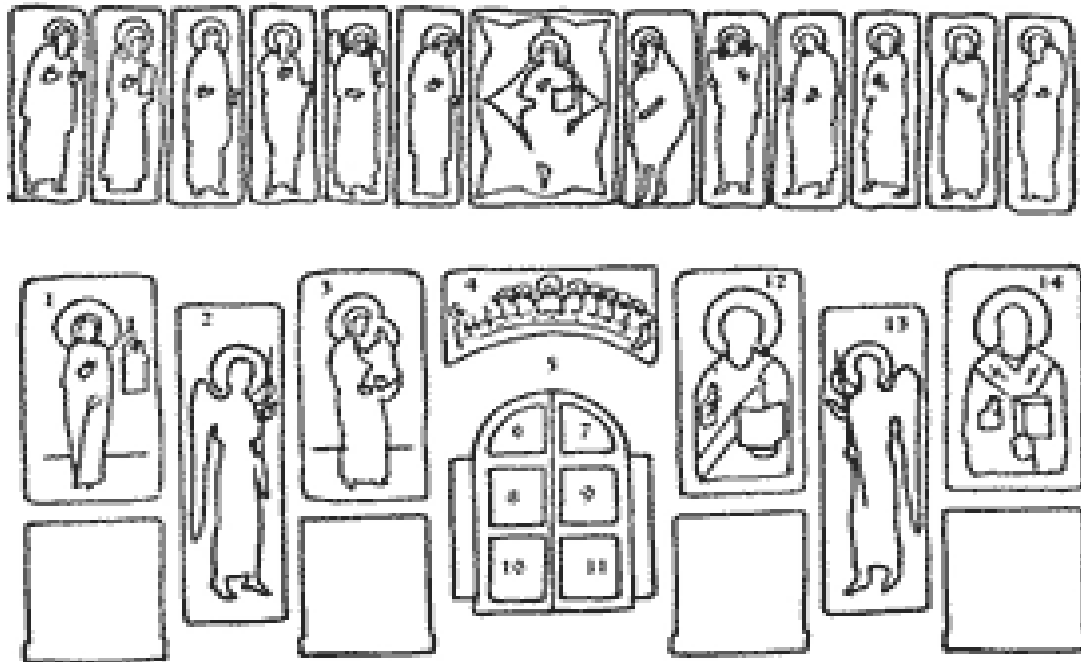
Mare de Déu de Vladimir
(als voltants del 1130)

"Trinitat de l'Antic Testament" d'Andrei Rublev

Activitat 10. Construïm un Iconòstasi. Dibuixeu en una cartolina o fullola un croquis semblant al del dibuix.

Després busqueu diferents fotografies d'ícones, retalleu-les a la mida que s'adaptin al vostre model i aneu creant l'Iconòstasi. La part que us quedi sense fotografies la podeu pintar amb pintura daurada o de color fusta. Si voleu podeu retallar les portes de tal manera que es puguin obrir i tancar.

(exemple real)

5. PROP DE CASA TEVA!

Activitat 11. Mira d'investigar quines esglésies ortodoxes hi ha a Catalunya i situa-les en un mapa.

Activitat 12. Aquí teniu algunes adreces d'Esglésies ortodoxes de Barcelona, si podeu mireu de demanar una visita o assistir a alguna celebració. Quan entreu al temple mireu de reconèixer els elements i sensacions que hem treballat anteriorment.

A la ciutat de Barcelona hi ha fins a sis parròquies ortodoxes, vinculades a patriarcats serbis, búlgars, grecs o georgians. Ara la comunitat romanesa, per exemple, n'està construint una al barri de Sant Andreu, però en canvi, els russos van optar per reutilitzar una antiga església catòlica de Vallcarca.

http://guia.bcn.cat/index.php?pg=search&q=*&code1=0040102016002&nr=10&code2=0040103016002003

Església ortodoxa russa a Barcelona

<http://www.btv.cat/btvnoticies/2012/03/18/esglesia-russa-ortodoxa-vallcarca/#None>

El nombre de persones de nacionalitat romanesa, ucraïnesa i russa és cada vegada més important al nostre país, això fa que també hi hagi una necessitat de fer una atenció espiritual d'aquesta població. Aquí podeu veure les notícies sobre dues esglésies ortodoxes de nova construcció.

Una nova església – EL PUNT

23/10/2011

L'Església ortodoxa romanesa, cada cop amb més fidels, construeix una gran església al districte de Sant Andreu de Barcelona. El nou edifici de culte vol ser un punt d'encontre no només per a la comunitat romanesa establerta a Catalunya, sinó per a tota la ciutat. L'espai religiós vol esdevenir un centre de cultura.

La idea del rector Bunda és que aquesta església ortodoxa romanesa de Barcelona –que, segurament, estarà enllestida d'aquí a vint mesos– sigui, també, un centre cultural important al barri. Precisament un dels projectes que Bunda s'afanya a avançar és que volen obrir una escola de frescos bizantins. “A Catalunya, un país amb un romànic impressionant, posarem a l'abast de la gent les tècniques de treballar els frescos. Portarem pintors romanesos experts a pintar amb les tècniques de l'època del romànic, que és com pintem encara ara, nosaltres, l'interior de les nostres esglésies”, explica. Precisament un d'aquests pintors serà l'encarregat de pintar l'interior de la nova església.

La futura església Foto: EL PUNT AVUI

Les esglésies ortodoxes romaneses tenen una arquitectura molt particular que s'ha preservat durant segles i que els fidels identifiquen amb el seu culte. El treball és, sobretot, a l'interior. Hi ha una complexitat de voltes i arcs decorats amb icones, frescos i mosaics. Exteriorment l'element arquitectònic més identificatiu és el cimbori, que el diferencia de la resta d'esglésies cristianes.

La comunitat romanesa a Catalunya és una de les més importants i està formada per més de 63.000 persones. Bunda calcula que diàriament per la nova església passaran un centenar de persones i que els caps de setmana i dies festius especials les xifres es multiplicaran. “El dia que vam venir a beneir el solar vam ser 3.000 persones.”

Activitat 13. Aquesta notícia ens ha parlat de la construcció d'una església ortodoxa per a la comunitat romanesa. Esbrineu si a l'escola, barri, ciutat o poble hi viuen ciutadans romanesos. En cas afirmatiu mireu de parlar amb ells i pregunteu-los a quin lloc celebren la seva fe. Si és un company de classe li podeu demanar que us convidi a visitar el temple.

